

פרשת פקודי

(לח ט): וַיַּעַשׂ אֶת הַחֲצֵר לַפָּאֵת נֶגֶב תִּימְנָה קִלְעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מֵאֶה בְּאֶמְהָ.
 עי' ר' בחיי: הקדים רוח דרום הנקרא ימין כי הוא לימין הנכנס בחצר.
 ויש מחכמי התכונה שאמרו כי הדרום הוא ראש והתחלה לשאר הרוחות והצפון הוא סוף הרוחות וזנבן ולכך הושם ראובן שהיה בכור בדרום ודן בסוף הצפון.
 ודע כי הספור בענין המשכן וכליו והחקירה בתכונת צורתיו ומובאיו ושעור ארכן ורחבן וקומתן אע"פ שאין בהם קיים מצוה גדולה היא עד שמים יגיע שכרה ותורה היא וללמוד אנו צריכין וכן הזכירו רז"ל בענין הקרבנות כי כל המתעסק בלמוד פרשיות וישא ויתן בלבו עניניהם כאלו הקריב הקרבן עצמו הוא שאמרו כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה בפרשת חטאת כאלו הקריב חטאת וכן כלם הא למדת מזה על הספור בפיו בלבד שכרו אתו ופעולתו לפניו כאלו עשה המעשה והקריב קרבן על המזבח וה"ה בספור עניני המשכן והמקדש שיש לנו זכות עצומה ועקב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין פשוטן ונגליהם עאכ"ו אם נזכה להשיג תוכם להשכיל אחד מרמזיהם והוא שהזכיר דוד על הענין הזה על הנסתר והנגלה (תהלים מח) סבו ציון והקיפוה ספרו מגדליה שיתו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרו לדור אחרון ובזכות הסבוב וההקף בנגלה ובנסתר ישיב שכינתו לתוכו שנאמר (שם) כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות¹⁵⁸⁸.

(לח כא): אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן.

עי' ר' בחיי: כל מה שהזכירו חכמים במדרש הזה בעניני המשכן השקול כנגד העולם נראה שדברו דרך כלל אבל הפרטים רבים נמשכים ויוצאים מן הכלל ונראה לי כי מתוך הכלל הזה שלמדנו נוכל לחדש ולהוציא קצת מן הפרטים והוא שמצאתי מן הנגדיים האלה כי כשם שכתוב בבריאת העולם (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ כנגדו מצינו במשכן אלה פקודי המשכן¹⁵⁸⁹ וכשם שנברא העולם בה"א שנאמר (שם ב) בהבראם ודרשו רז"ל בה"א בראם¹⁵⁹⁰ כנגדו מצינו במשכן (שמות מ לד) וכבוד ה' מלא את המשכן כי הה"א כבוד ה'¹⁵⁹¹ וזו היא הכוונה כמו שהוזכר ענין המשכן פעמים בתורה כמו שכתבתי בראש פרשת ויקהל וכן לשון משכן לשון שכינה וזהו שכתוב (תהלים פה) לשכון כבוד בארצנו וכשם שהעולם עלה במחשבה להבראות תחלה ואח"כ נעשו המעשים בששה ימים כנגדו

סא מאיר הרמב"ן ור' בחיי

¹⁵⁸⁸ עי' תיקו"ז (ט ע"ב): ועוד מאן דאוליף אלין הוי"ן צריך לאולפא לון למבני בהון בנינא לקודשא בריך הוא דאתמר ביה וירפא את מזבח ה' ההרוס ורזא דמלה דיכלין למהרס באתווי דשמיה הדא הוא דכתיב (שמות יט) פן יהרסו אל ה' ובגין דא דיהרסו לון בחובייהו צריך למבני לון בצלותהון דאת י' איהו אבן יסודא דבנינא י"י מן י"י ק מן י"י מן ו"י בהון אבנים שלמות.
 תרגום: ועוד מי שלומד את ההיות הללו, צריך ללמד אותם לבנות בנין לקדוש ברוך הוא, שנאמר בו וירפא את מזבח ה' ההרוס. וסוד הדבר שיכולים להרוס באותיות שמו, זהו שכתוב, פן יהרסו אל ה', ולכן כשיהרסו אותם בחטאיהם, צריך לבנותם בתפלותיהם. שאות י' היא
¹⁵⁸⁹ עי' זהר (ח"ב רכ ע"ב): כתיב הכא אלה פקודי המשכן וכתוב התם אלה תולדות השמים והארץ בגין דכל אינון תולדין דעבדו ואפיקו שמיא וארעא כלהו בחילא דההוא נהורא דגניז אתעבידו ונפקו פקודי המשכן בההוא חילא נפקו מנלן דכתיב ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה דא איהו מסטרא דימינא ואתו אהליאב דא איהו מסטרא דשמאלא ומשכנא מסטרא דימינא ושמאלא אתקם ואתעביד ומשה דהוה בינייהו אוקים ליה.

תרגום: כתוב כאן אלה פקודי המשכן וכתוב שם אלה תולדות השמים והארץ משום שכל אותן תולדות שעשו והוציאו שמים וארץ כולן בכח של אותו האור הגנוז נעשו ויצאו פקודי המשכן יצאו באותו הכח מנין לנו שכתוב ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה זהו מצד הימין ואתו אהליאב זהו מצד השמאל והמשכן מצד ימין ושמאל הוקם ונעשה ומשה שהיה ביניהם הקים אותן.

¹⁵⁹⁰ עי' לעיל פרשת שמות הערה 823.

¹⁵⁹¹ עי' לעיל פרשת יתרו הערה 1260.

תמצא במשכן לחשוב מחשבות¹⁵⁹² ואח"כ לעשות וכשם שהעולם נברא לא הובה רק דרך נדבה וחסד שנאמר (שם פט) עולם חסד יבנה כן המשכן נבנה דרך נדבה שנאמר (שמות כה) אשר ידבנו לבו (שם לה) כל נדיב לבו יביאה וכשם שהזכיר שם אלהים בכל מעשה בראשית ואח"כ השם המיוחד שנאמר (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים כנגדו תמצא במשכן אחר שהזכיר (שמות מ לד) וכבוד ה' מלא את המשכן שהוא כנגד שם אלהים הזכיר השם המיוחד ואמר (שם) כי ענן ה' על המשכן וכשם שהעולם נברא בשתי מדות מדת רחמים ומדת הדין כנגדו המשכן נעשה בשני אומנים בצלאל משבט יהודה כנגד השם המיוחד ואהליאב משבט דן כנגד מדת הדין¹⁵⁹³.

לח כה) וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כָּכָר וְאֶלֶף וְשִׁבְעֵי מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֶּדֶשׁ:

ומעתה כיון שחצי שקל לכל אחד מששים רבוא עלה מאת ככר שקל שלם לכל אחד עולה מאתים ככר מכאן ואילך צא וחשוב בשקלי המן שהיו עשרת אלפים ככר כסף שנתכוון לתת בשביל כל אחד מששים רבוא ישראל הערך הגדול שבתורה שהוא חמשים שקל כענין שכתוב בפרשת ערכין וכשתחשוב חמשים שקל לכל אחד מששים רבוא חמשים פעמים מאתים ככר הם מאה פעמים מאה ומאה פעמים מאה הם עשרת אלפים ככר או נאמר כי מפני שידע המן חטא שבטי ישראל במכירת יוסף¹⁵⁹⁴ בעשרים כסף שהם חמשת

סג מאיר הרמב"ן ור' בחיי

¹⁵⁹² עי' תיקו"ז (מ ע"א): וכ"ח אתון אינון לכל עובדא דבראשית וכלהון אינון בין לכתובה בין לכל מלה דיתעביד בידין דעובדא דכ"ח פרקין אינון בעשר אצבעאן ודא איהו רזא מהכח אל הפועל וכלא בחכמה ורזא דמלה כלם בחכמה עשית (תהלים קד כד)

אית חכמ"ה מסטרא דאתון ואית חכמה מסטרא דנקודין דאתון אינון בת קול ובהון רזא דדבורא לדרשא ולכל מלה דתליא בדרשא תגין אינון למחשבה ואינון ברזא דהאי קרא (שמות לא ד) לחשוב מחשבות וכו' וכלהון תליין בשכינתא תתאה ואיהי כללא דכלהו

תרגום: ועשרים ושמונה אותיות הן לכל מעשה בראשית, וכולן הן בין לכתובה בין לכל דבר שיעשה בידים, שמעשה של עשרים ושמונה הפרקים הם בעשר אצבעות, וזהו הסוד מהכח אל הפועל, והכל בחכמה, וסוד הדבר "כולם בחכמה עשית".

יש חכמה מצד של האותיות, ויש חכמה מצד של הנקודות. שהאותיות הן בת קול, ובהן סוד הדבור לדרשה ולכל דבר שתלוי בדרשה. התגים הם למחשבה, והם בסוד הכתוב הזה "ולחשוב מחשבות וכו'", וכולם תלויים בשכינה התחתונה, והיא הכלל של כולם.

¹⁵⁹³ עי' זהר ח"ב רלו ע"א: כגוונא דא לתתא ועשה בצלאל ואהליאב דא בסטר ימינא ודא בסטר שמאלא בצלאל לימינא ואהליאב לשמאלא דא מיהודה ודא מדן ולבתר וכל איש חכם לב ויבאו כל החכמים העושים והא אוקימנא וכלא כגוונא דלעילא.

תרגום: כמו כן למטה ועשה בצלאל ואהליאב זה בצד ימין וזה בצד שמאל בצלאל לימין ואהליאב לשמאל זה מיהודה זה מדן ואחר כך וכל איש חכם לב ויבאו כל החכמים העושים והרי בארנו והכל כדוגמא שלמעלה.

¹⁵⁹⁴ עי' ז"ח מג ע"ד: זה יתנו ת"ח בי דינא דלעילא לא מענישין ליה לב"נ עד דאיהו בר עשרין שנין מ"ט בגין דההוא זמנא אשתלים בתרין חולקין בחולקא דקב"ה וכנסת ישראל וע"ד אי ההוא זמנא עבר על פיקודא למאן בעי למיהב באתרא דחב גביה ולמאן בעי לאמשכא דדר ואמר מחצית השקל. ת"ח קב"ה וכנסת ישראל איקרון אחד וכד כנסת ישראל בגלותא לא איקרי אחד ועל דא מחצית השקל דהוא עשר גרה רזא דיו"ד בעי לאמשכא ולאנהרא באתרא דפגים וכו'.

ת"ח האי כופרא כדאי הוא לכפרא על עשרה שבטין דזבינו ליוסף ואפרידו ז"ה מזא"ת ועברו על פקודייה דמאריהון בג"כ עשרים גרה השקל לקביל ההוא דגר בארעא נוכראה דאסתלק מארעא קדישא ונמכר בעשרים וכו'.

ות"ח קטרת וכל קרבנין דמקרבין מהאי מחצית השקל אתי דיהיב {מד ע"א} כל חד וחד מישראל וכדין תרומת ה' ודאי.

תרגום: זה יתנו בא וראה בית הדין שלמעלה לא מענישים את האדם עד שהוא בן עשרים שנה מה הטעם משום שאותו הזמן הוא השתלם בשני חלקים בחלק של הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל ועל כן אם באותו זמן עבר על מצוה למי צריך לחוב למקום שחטא אליו ולמי צריך להמשיך חזר ואמר מחצית השקל.

בא וראה הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל נקראים אחד וכשנסת ישראל בגלות אינם נקראים אחד

שקלים ועונש החטא ההוא לא נפקד עליהם עדיין ע"כ חשב מחשבה לקנות כל ישראל לתת בשביל כל אחד משישים רבוא חמשת שקלים כי חשב שיצליח בזה ויעלה בידו לגודל חטאם וכענין שאמרו במדרש (בראשית לז) וישבו לאכל לחם אמר להם הקב"ה אתם מכרתם את אחיכם מתוך משתה הייכם שבניכם נמכרים בשושן מתוך משתה שנאמר (אסתר ג) והמלך והמן ישבו לשתות.

(לח כח): וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבְעֵי הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֲשָׂה וְיָוִים לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשְׁק אֲתֶם.

ע"י ר' בחיי: ואם תשכיל תמצא כי מפני שישראל חטאו בעון העגל בה"א וא"ו שבשם הוא האש והקול¹⁵⁹⁵ על כן ישראל שהיו שש מאות אלף הביאו שקלים לצורך האדנים שהם יסוד המשכן להיות להם כפרה על מה שחטאו בה"א ואותם שהיו יתרים על שש מאות אלף שלא היה להם חלק באדנים עשו משקליהם ויום להיות להם כפרה על הוא"ו וזהו שאמר עשה ויום לעמודים¹⁵⁹⁶ והבן זה.

(מ לד): וַיִּכֶם הָעֶנְנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן.

סג מאיר הרמב"ן ור' בחיי

ועל כן מחצית השקל שהוא עשר גרה הסוד של י"ד צריך להמשיך ולהאיר למקום שפגם וכו'. בא וראה הכפר הזה כדאי הוא לכפר על עשרה שבטים שמכרו את יוסף והפרידו ז"ה מזא"ת ועברו על מצוות רבונם משום כך עשרים גרה השקל כנגד אותו שגר בארץ נכריה שהסתלק מהארץ הקדושה ונמכר בעשרים כסף וכו'. ובא ראה הקטרת וכל הקרבנות שמקריבים באים ממחצית השקל הזו שנותן כל אחד ואחד מישראל ואז תרומת ה' ודאי.

¹⁵⁹⁵ ע"י לעיל פרשת כי תשא הערה 1467.

¹⁵⁹⁶ ע"י זהר ח"ב רכו ע"ב: ואלין ווין הוון קיימין על עמודין ואינן עמודין הוון קיימין על ניסא וכלהו ווין עלייהו בגין דרזא דאורייתא על ו"ו קיימא ואינן ווין דאינן רזא דמהימנותא דאורייתא כלהו על אינן עמודים קיימין דאינן רזין דנפקין בהו נביאים רזא דלהון בכל סטר ועל אינן קיימין קיימין אינן ווין.

ו' עלאה איהו רזא דקול דאשתמע ואיהו רזא דקיימא ביה אורייתא בגין דאורייתא נפקא מההוא קלא פנימאה דאקרי קול גדול ודא קול גדול איהו רזא דאורייתא ועל דא כתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף.

תרגום: ואלו הווין היו עומדים על עמודים ואותם העמודים היו עומדים על נס וכל הווים עליהם משום שסוד התורה עומד על ו"ו ואותן וו"ם שהם סוד האמונה של התורה כולם עומדים על עמודים שהם סודות שיוצאים בהם נביאים הסוד שלהם בכל צד ועל אותם עמודים אותם הוו"ם.

ו' עליונה היא סוד הקול שנשמע והוא הסוד שעומדת בו התורה משום שתורה יוצאת מאותו קול פנימי שנקרא קול גדול והקול הגדול הזה הוא סוד התורה ועל זה כתוב קול גדול ולא יסף. ועיי"ש רכו ע"ב: ויום לעמודים כלהו דכורין כל אינן דסלקין ברבו משח לעילא כלהו קיימין ברזא דדכורין ולא אקרי דכר אלא ו' רזא דשמיה דאינן דכורין וכל אינן דלתתא אקרון נוקבי ובגין כך כל אינן דאתיין מסטרא דשמאלא מסטרא דנוקבא אתמנן על השיר ואמרי שירתא תדיר ועל דא כתיב על עלמות שיר וכלהו נפקו ברזא דה' ה' אפיקת כמה חילין לזנייהו ברזא דו' ו' דא רזא דדכורא דקיימא למיהב מזונא לנוקבא.

ובגין כך כל אינן ווין עבד בצלאל למיהב לון לאשראה על נוקבי ונפקי מרזא דאלף דאיהו חושבן שלים ושבע מאות דאיהו רזא שלים וחמשה הכי נמי ושבעים כלא רזא חדא ועל דא מרזא דנא וחשבן דא עשה ויום וכלהו ברזא דו' ובדיוקנא דו' אתעבידו וכלא ברזא עלאה ובחושבנא נטלי.

תרגום: ויום לעמודים כולם זכרים כל אותם שעולים בשמן משחה למעלה כולם עומדים בסוד של זכרים ולא נקרא זכר אלא ו' סוד של השמים שהם זכרים וכל אותם שלמטה נקראים נקבות ולכן כל אותם שבאים מצד השמאל מצד הנקבה התמנו על השיר ואומרים שירה תמיד ועל זה כתוב על עלמות שיר וכולם יוצאים בסוד של ה' ה' מוציאה כמה חיילות למיניהם בסוד של ו' ו' זה סוד של זכר שעומד לתת מזון לנקבה.

ולכן כל אותם הווים עשה בצלאל לתת להם לשרות על הנקבות ויוצאים מסוד של אלף שהוא חשבון שלם ושבע מאות שהוא סוד שלם וחמשה גם כך ושבעים הכל סוד אחד ועל זה מסוד של כך וחשבון זה עשה ויום וכולם בסוד של ו' ובדמות של ו' נעשו והכל בסוד עליון ובחשבון לוקחים.

ע"ר' בחיי: וכתב הרמב"ן ז"ל יתכן הכתוב שאמר פעם אחרת וכבוד ה' מלא את המשכן ירמוז אל הכבוד השוכן בקרבו עכ"ל ז"ל.

והנני מעוררך כי יש כאן חמשה פסוקים ובכל פסוק ופסוק יזכור ענן והן כנגד ה' ספירות שהן ה' קולות¹⁵⁹⁷ שהזכירו החכמים בחמשה קולות נתנה תורה ואע"פ שהשיג משה שבעה קולות שהן שבעה ספירות וכמו שבארתי בסדר וישמע יתרו כוונתם היתה באמרם בחמשה קולות אל הקולות הנסתרים שהם חמשה ולכן אמרו בחמשה קולות נתנה תורה שהרי השנים שהם התפארת והכבוד¹⁵⁹⁸ מבוארים בכתוב והם ה' אלהים וזהו ה' אלהיך וכנגדם הזכיר כאן וכבוד ה' ב' פעמים כדי לרמוז על התפארת השוכן בקרבו הכבוד והבן זה כי לזה כוון הרב ז"ל בלשונו שכתבתי שחזר והזכיר פעם אחרת וכבוד ה' וכן מצינו בבית המקדש הוא שכתוב בדברי הימים (ב ז) וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מן השמים ותאכל העולה והזבחים וכבוד ה' מלא את הבית ולא יכלו הכהנים לבא אל בית ה' כי מלא כבוד ה' את בית ה' הא למדת שהזכיר כאן שבעה ספירות ה' פעמים ענן שני פעמים וכבוד ה' כי כן נרמזו בהר סיני שבעה קולות שהיו השנת משה וכמו שבארתי שם.

(מ לח): כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מקעיהם:

היה ראוי שיאמר הכתוב ענן ביום ואש תהיה בלילה אלא שבא לרמוז על מדת יום ומדת לילה¹⁵⁹⁹ וידוע כי עצם המלה יום אבל נכפלה המ¹⁶⁰⁰ כי כן שם מדת רחמים מלה כפולה ומלת לילה עצם המלה ליל והה"א האחרונה רמוז למדת הדין שעקר ממשלתה בלילה¹⁶⁰¹.

Section break

סא מאיר הרמב"ן ור' בחיי

¹⁵⁹⁷ ע"י לעיל פרשת וירא הערה 470.
¹⁵⁹⁸ ע"י לעיל פרשת נח הערה 381, ש"כבוד" היא כינוי למדת המלכות.
¹⁵⁹⁹ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 130.
¹⁶⁰⁰ ע"י זהר חדש מה ע"ד: ד"א באור פני מלך חיים דא יעקב חיים דאתיין ליה מאימא ובגין פינחס אתקיים עלמא דחיבר ברית בלילה הה"ד אם לא בריתי יומם ולילה מ"ט יומם דאתחברת מ"ם סתומה ביום ונהיר בלילה ואלמלא האי חוקות שמים וארץ לא שמתו אלין חוקות דקביעין בהאי חוקות התורה לא יתקיימו ואימתי יתקיימו כד צדקו יחדו.
 תרגום: דבר אחר באור פני מלך חיים זה יעקב חיים שבאים לו מהאם ומשום פנחס התקים העולם שחבר ברית בלילה זהו נאמר אם לא בריתי יומם ולילה מה הטעם יומם שהתחברה מ"ם סתומה ביום ומאירה בלילה ואלמלא זה חוקות שמים וארץ לא שמתו אלו חוקות שקבועים בזה חוקות התורה לא יתקיימו ומתי יתקיימו כשצדקו יחדו.
¹⁶⁰¹ ע"י זהר ח"ב לח ע"ב: אלא הכי תנינן כתיב (דברים כב כג) כי יהיה נערה בתולה נער כתיב מאי טעמא משום דכל זמן דלא קבילת דכר אתקרי נער מדקבילת דכר אתקרי נערה אוף הכא ליל עד לא קבילת דכר ואף על גב דכתיב ביה שמורים דכר הוה זמין לאתחברא עמה ובשעתא דאתחבר עמה דכר כתיב הוא הלילה הזה ליה"ה שמורים שמורים דכר ונוקבא ובגיני כך כתיב הלילה הזה.
 תרגום: אלא כך שנינו כתוב כי יהיה נערה בתולה למה כתוב נער משום שכל זמן שלא קבלה זכר נקראת נער משקבלה זכר נקראת נערה אף כאן ליל עד שלא קבלה זכר ואף על גב שכתוב בו שמורים זכר היה עתיד להתחבר עמה ובשעה שהתחבר עמה זכר כתוב הוא הלילה הזה לה' שימורים שימורים זכר ונקבה ומשום כך כתוב הלילה הזה.